

Το εξώφυλλο του βιβλίου «Η κομμουνιστική υπόθεση»

Ο γάλλος φιλόσοφος **Αλέν Μπαντιού**, που αυτή την εβδομάδα βρέθηκε στην Αθήνα, γράφει για την **οικονομική κρίση**, για την ανάγκη μιας **νέας κοινωνικής χειραφέτησης**, αλλά και για το **μέλλον των δυτικών κοινωνιών**. Προδημοσίευση από το πρόσφατο και πολυμεταφρασμένο βιβλίο του «Η κομμουνιστική υπόθεση»

Ο νέος κομμουνισμός

Η πλανητική χρηματιστηριακή κρίση, όπως μας την παρουσιάζουν, μοιάζει με μια απ' αυτές τις χονδροειδείς κακές ταινίες που παράγει το εργοστάσιο των προσχεδιασμένων επιτυχιών που αποκαλούμε σήμερα «σινεμά». Δεν λείπει τίποτα: το σταδιακό θέμα της καταστροφής, το σασιένες βασισμένο σε προφανείς μηχανισμούς, ο εξοπισμός του πασιονιάστου – το χρηματιστήριο της Τσακάρτας που βρίσκεται στην ίδια θεαματική δυσκολία με αυτό της Νέας Υόρκης, η διακόνισ από τη Μόσχα στο Σάο Πάολο, παντού ίδια υπερχαρά με εξαπλώνεται στις ίδιες τράπεζες –, οι απρόβλεπτες αναταράξεις που τρομοκρατούν, να που και τα πιο καλοστημένα «σχέδια» δεν μπορούν να αποτρέψουν τη μαύρη Παρασκευή, την κατάρρευση των πάντων... Αλλά η ελπίδα παραμένει: στο προσκίτιο, με το βλέμμα απλανές, οικειοκίνητο σαν ταϊνία καταστροφής, ο μικρός ουλωτός τονισχρόν, ο Σαρκοζι, Πόλσον, Μέρκελ, Μπρόουν και άλλοι Τρόσι, καταποντισμένοι στην κεντρική Τρόσι εκαστομηνια δισεκατομμυρίων. Θα αναρωτηθούμε αργότερα (είναι για τα προσηχρητιστικά) ποιά τ' βρισκουν, καθότι στο παραμικρό αίτημα των φτηνών απαντούν εδώ και χρόνια, αδειάζοντας τις τσέπες τους, ότι δεν είναι φράγκο. Προς το παρόν, δεν μας πολλοκόζει. «Ψάξτε τις τράπεζες» (...) Ποιος ξέρει τι σημαίνει αυτό ή τι θα σήμανε; Ας σόσουμε τις τράπεζες λέω εγώ και όλα τ' άλλα έρχονται. Για τους βασικούς πρωταγωνιστές της ταινίας, δηλαδή για τους ηγούσιους, τους υπηρέτες τους, τα παράσιτά τους, αυτούς που τους φρονούν οι αυτούς που τους «αλιβανίζουν», ένα χάρι εντ, ίσως κάποιου μαλαχολόγου, είναι αναπόδραστο, αν λάβουμε υπ' όψιν η είναι σήμερα ο κόσμος και οι πολιτικές που κινούνται ο' αυτών.

στην αρπακτικότητα, έπειτα μέσα στον πανικό, την άμορφη πλέον μάζα των μετοχών των τιτλοποιήσεων και των νομιμάτων. Αυτή η διάκριση είναι παράλογη και είχε γενικά διαψευστεί δύο γραμμές παρακάτω, όταν, με μια μεταφορά με αντίθετο νόημα, παρουσιάζαν την οικονομική κυκλοφορία και κερδοσκοπία ως το «αίμοφόρο σύστημα» της οικονομίας. Θα μπορούσαμε να αφαιρέσουμε την καρδιά και το αίμα από τη ζωής πραγματικότητα ενός σώματος (...)

Η ταϊνία της καταστροφής

Η επιστροφή στο πραγματικό δεν είναι ασφαλώς η κίνηση που οδηγεί από την κακή, την «παράλογη» κερδοσκοπία, στην ιληθη παραγωγή. Είναι η κίνηση της επιστροφής όλων αυτών που κατακόλουν τούτο τον κόσμο στην άμεση και λελογισμένη ζωή. Από εδώ μπορούμε να παρατηρήσουμε, χωρίς να ιποθεούμε τον καπιταλισμό, συμπεριλαμβανομένης και της ταϊνίας καταστροφής που μας επιβάλλει στις μέρες μας. Το πραγματικό δεν είναι αυτή η ταϊνία, αλλά η αιβουσα.

Τι βλέπουμε έτσι αποστρέφοντας ή αντιστρέφοντας το βλέμμα μας; Τι βλέπουμε αν καταφέρουμε να αποστασιοποιηθούμε από το ελαφρό άγχος του κενού, από το οποίο οι κύριοί μας αναμένουν να μας κάνει να τους ικετεύουμε για τη σωτηρία των τραπεζών; Βλέπουμε αυτό που σημαίνει να βλέπει κανείς, πρόγραμμα απλά, γνωστό εδώ και καιρό: ο καπιταλισμός δεν είναι παρά μια κλεπτοκρατία, ανορθολογική στην ουσία της και καταστροφική στο γίνενοθαί της. Ανέκαθεν μας έκανε να πληρώνουμε ακριβά κάποιες σύντομες δεκαετίες ευημερίας, βάρβαρα άνισες, με κρίσεις κατά τις οποίες εξαφανίζονταν ποσά αστρονομικής αξίας, με αιματηρές εκστρατείες τιμωρίας σε όλες τις ζώνες που θεωρούσε στρατηγικές ή απειλητικές γ' αυτόν και με παγκόσμιους πολέμους χάρη στους οποίους ανακούσε την υγεία του. Χι-

να η διδακτική δύναμη ενός ανεστραμμένου βλέμματος πάνω στην ταϊνία της κρίσης. Τι; Το λοιπόν, ενώπιον της ζωής των ανθρώπων που κοπάζουν, να μας εκθειάζουν ακόμη ένα σύστημα που εναποθέτει την οργάνωση της συλλογικής ζωής στις πιο ευτελείς ορμές, στην απληστία, στον ανταγωνισμό, στον μηχανιστικό εγωισμό; Θέλουν να πλέξουμε το εγκώμιο μιας «δημοκρατίας» στην οποία οι ιθύνοντες είναι τόσο στήματα οι υπηρέτες του ιδιωτικού οικονομικού σφετερισμού που θα εξελίχτηκαν και τον ίδιο τον Μαρξ, ο οποίος ωστόσο χαρακτήριζε ήδη εδώ και εκατόν εξήτα χρόνια τις κυβερνήσεις ως τους «πληρεξούσιους της εξουσίας του κεφαλαίου»; Θέλουν πάλι θυσία να καταλάβει ο κοινός πάστις ότι είναι εντελώς αδύνατον να κλείσει η τρύπα της κοινωνικής ασφάλισης, αλλά ότι πρέπει ωστόσο να κλεισώσει, δίχως να υπολογίζουμε τα δισεκατομμύρια, την τρύπα των τραπεζών; Ορείλουμε να επικροτήσουμε με σοβαρότητα ότι κανείς δεν σκέφτεται πια να εθνικοποιήσει ένα εργοστάσιο που αντιμετωπίζει δυσκολίες λόγω του ανταγωνισμού, εργοστάσιο στο οποίο εργάζονται χιλιάδες εργάτες, ενώ είναι προφανές ότι αυτό πρέπει να γίνει για μια τράπεζα την οποία η κερδοσκοπία οδηγεί σε πτώχευση;

Ισοπάλη παρτίδα

Το πραγματικό στην υπόθεση μιας φαινεται καθαρά σ' αυτό που προηγείται της κρίσης. Διότι από ποιά προκύπτει; Από τη οικονομική φαντασμαγορία; Πολλοί απλά από εκεί που σπύλασε διά της βίας φανταγοργία – δολεζόντας με θαυματουργές πιστώσεις – σε ανθρώπους που δεν είχαν διόλου τα μέσα να τα αγοράσουν. Εν συνεχεία μεταπολίσαμε τις υποσχέσεις εξοφλήσεις αυτών των ανθρώπων αναμνηστώντας, όπως κάνουν με τις δυσδικαιτες δόσεις ναρκωτικών, με οικονομικούς τίτλους των οποίων η σύνθεση ήταν τόσο λεπτά μελετημένη όσο και διαφανής;

χάρη στην εργασία πληθώρας μαθηματικών. Όλα αυτά κυκλοφόρησαν, από πωλήσεις σε μεταπωλήσεις, δαρκώς αναπιεζόμενα, στις πιο μακρινές τράπεζες. Η ιληθη εγγύηση αυτής της κυκλοφορίας ήταν, να, τα στήματα. Αλλά στάθηκε αρκετό η αγορά ακινήτων να αναστραφεί, η εγγύηση να αξίζει λιγότερο και οι δανειστές να απαιτούν περισσότερο, με αποτέλεσμα οι αγοραστές να μπορούν ολοένα λιγότερο να πληρώνουν τα χρέη τους. Και όταν τελικά δεν μπορούσαν πια καθόλου, το ναρκωτικό που είχε εισαχθεί στους οικονομικούς τίτλους άρχισε να τους διληπτριάζει: δεν άδξαν πλέον τίποτα. Φαινόμενα ισοπάλη παρτίδα: ο κερδοσκοπός χάνει το στοιχήμα του, οι αγοραστές χάνουν τα στήματα τους, από τα οποία τους κάνουν ευγενικά έξωση. Οπότε το πραγματικό αυτής της ισοπάλης παρτίδας είναι όπως πάντα από την πλευρά της συλλογικότητας, της καθημερινής ζωής: όλα εξελίσσονται τελικά έτσι ώστε ο μισθός δεκάδων εκατομμυρίων ανθρώπων η απουσία μισθού να μην τους επιτρέπει πλέον να στεγαστούν. Η πραγματική ουσία της οικονομικής κρίσης είναι μια κρίση στέγασης. Κι αυτοί που δεν μπορούν να στεγαστούν δεν είναι διόλου οι τραπεζικοί. Πρέπει πάντα να επανερχόμαστε στο κοινό μέτρο της ύπαρξης.

Το μόνο που μπορούμε να επιθυμούμε σε αυτή την υπόθεση είναι αυτό το πραγματικό να επιστρέψει πάλι, στο μέτρο του δυνατού, στις συνέπειες της κρίσης. Να επιστρέψει μέσα από τα μαθήματα που θα αντλήσουν από αυτήν τη σκοτεινή σκοπιά οι λαοί, και οι τραπεζικοί, οι κυβερνήσεις που υπηρετούν τους τραπεζικούς και οι εφημερίδες που υπηρετούν τις κυβερνήσεις.

Η πρόβλημα πολιτικά

Βλέπω αυτή την επιστροφή του πραγματικού να συνδέει δύο επίπεδα. Το πρώτο είναι καθαρά πολιτικό. Ερδόν, όπως το έδειξε και η ταϊνία, η «δημοκρατική» πολιτική δεν είναι παρά η

πρόβλημα υπηρεσία των τραπεζών, και ερδόν το αληθινό της όνομα είναι καπιταλιστικός συνταγματισμός, επιβάλλεται να οργανώσουμε, όπως πλθώρα πειραματισμών εδώ και είκοσι χρόνια άρχισε να το πράττει, μια πολιτική εντελώς διαφορετικής φύσεως. Αυτή η πολιτική θα είναι προφανώς επί μακρόν σε μεγάλη απόσταση από την κρατική εξουσία, αλλά αυτό λίγο μετράει. Ξεκινά σε άμεση επαφή με το πραγματικό, από την πρακτική σύμμοχη ανθρώπων που είναι οι πιο άμεσα διαθέσιμοι για να τη δημιουργήσουν: οι νεοαφιχθέντες από την Αφρική ή απ' άλλοι προλετάριοι και οι διανοούμενοι κληρονόμοι των πολιτικών μαχών των τελευταίων δεκαετιών. Θα διευρυνθεί ανάλογα με αυτό που θα ξέρει να κάνει σημείο προς σημείο. Δεν θα διατηρεί κανενός είδους οργανική σχέση με τα υπάρχοντα κόμματα και το σύστημα, εκλογικό και θεσμικό, που τα διατηρεί εν ζωή. Θα επινοήσει τη νέα περβαρία αυτών που δεν έχουν τίποτα, την πολιτική τους ικανότητα, τη νέα ιδέα για το τι θα είναι η νίκη τους.

Το δεύτερο επίπεδο είναι ιδεολογικό. Πρέπει να ανατρέψουμε την παλιά ετυμολογία σύμφωνα με την οποία βρισκόμαστε στο «τέλος των ιδεολογιών». Σήμερα βλέπουμε καθαρά ότι αυτό το υποτιθέμενο τέλος δεν έχει άλλη πραγματικότητα από το σύνθημα «Ας σόσουμε τις τράπεζες». Τίποτα δεν είναι σημαντικότερο από το να ξαναβρούμε το πάθος των ιδεών και να αναπαρθέσουμε στον κόσμο, όπως αυτός είναι, μια γενική υπόθεση, την προσεχολοκλήση βεβαίωπτα ενός εντελώς διαφορετικού ρου του πραγματικού. Στο βλαβερό θέμα του καπιταλισμού, αντιπαρθέσουμε το πραγματικό των λαών, της ζωής των ανθρώπων μέσα στην κίνηση των ιδεών και να αναπαρθέσουμε την ανθρωπότητα δεν έλασε τίποτα από την ισχύ του. Η λέξη «κομμουνισμός», που επί μακρόν αποκόμισε αυτή την ισχύ, ασφαλώς εντελώς και εκπαιρευόταν. Σήμερα όμως η εξαρνήσις της δεν εξυπηρετεί παρά τους υπέρμαχους της τάξης, τους ένθερμους προπαγανιστές της ταϊνίας καταστροφής. Θα την αναστήσουμε, προοδιδοντάς της νέα διαύγεια, που είναι και η παλιά της αρετή σύμφωνα με τα λεγόμενα του Μαρξ ότι ο κομμουνισμός «έρχεται σε ρήξη, με τον πιο ριζικό τρόπο, με τις παραδοσιακές ιδέες» και επιφέρει την ανάδυση «μιας ένωσης όπου η ελεύθερη ανάπτυξη του καθενός είναι η συνθήκη της ελεύθερης ανάπτυξης όλων».

Πλήρης ρήξη με τον καπιταλονοβουλευτικό συνταγματισμό, πολιτική επινοήσιμη σε άμεση εγγύτητα με τη λαϊκή πραγματικότητα, κυριαρχία της ιδέας: όλα βρισκονται εκεί, για να μας απαλλάξουν από την ταϊνία της κρίσης και να μας οδηγήσουν στη στρατεύσιμη μας.